

Til Landbruks- og matdepartementet
Postboks 8007 Dep.
0030 Oslo

Oslo, 26.01.2016

Jordbruksmelding 2016 - innspill

Det vises til med invitasjon til møte om «Melding om jordbruksnæringen» datert 5.11.2015, og møte om samme tema 24.11.2015, der frist for innsending av innspill ble satt til 1. februar 2016.

Innledningsvis vil KLF vise til innstillingen fra Markedsbalanseringsutvalget. KLF har en klar forventning til at de ulike flertallsstandpunkter i innstillingen tas til følge og gjennomføres.

- Et enstemmig utvalg anbefaler at det skal gjøres endringer i dagens modell for markedsregulering.
- Et enstemmig utvalg mener at Animalia og Opplysningskontorene (for de dette gjelder) skal fristilles fra dagens markedsregulatorer.
- Et enstemmig utvalg mener det bør foretas en juridisk gjennomgang og opprydding av regelverket, uavhengig av om det skjer endringer i dagens modell for markedsregulering som følge av den pågående prosessen eller ikke.
- Det er flertall på 7 personer som mener det er viktig at det videreføres en permanent løsningsmodell for markedsbalansering.
- Det er flertall på 7 personer som mener at omsetningsavgiften skal videreføres som fellesfinansiering av tiltak.
- Det er flertall på 7 personer som mener at samvirke ikke lenger skal ha rollen som markedsregulator (der de i dag har dette).

KLF mener at alternativet «Styrket Omsetningsråd og redusert rolle for samvirket» er det som best imøtekommer muligheten til å sikre en langsiktig og god oppslutning, til en modell med kollektivt finansiert markedsbalansering.

Jordbruksmeldingen - tre forutsetninger

1) Robust importvern

Kjøtt- og fjørfefbransjens Landsforbund er opptatt av forutsigbarhet, langsiktighet og stabilitet både av matvaresektorens og landbrukets rammebetingelser. Det er tre viktige betingelser som må være på plass for at vi skal sikre dette.

I Jordbruksmeldingen må regjeringen klart og tydelig legge til grunn for framtidig jordbrukspolitikk at norsk jordbruk har betydelig kostnadsulempet. Importvernet skal være utformet slik at det fortsatt kan fungere som den viktigste bærebjelken for norsk landbruk og utviklingen av landbrukspolitikk.

Dagens importvern er perforert gjennom ulike handelsavtaler, blant annet gjennom ulike kvoter og protokoll 3 for RÅK-varer. I tillegg har forbedret teknologi blant annet innenfor produksjons-, pakke- og emballerings-teknikker, både åpnet for eksport av ferske produkter der dette tidligere ikke var mulig, og åpnet for helt nye produkter og produktkonsepter, og endret forutsetningene som lå til grunn da dagens tollsatser ble fastsatt.

KLF er opptatt av at vi har stor, norsk jordbruksproduksjon. Ikke bare fordi vi ønsker et landbruk over store deler av landet for å utnytte ressursene, men fordi at for slakterier og eggpakkerier landet rundt – og arbeidsplassene i disse - er norsk produksjon en forutsetning for drift!

Norsk landbruk og matindustri har hatt, og har, en sterk og forløpende effektivisering. KLF forventer at det skal vi fortsatt ha. Forslag om å bruke av tollsenkninger som verktøy for å skape effektiviseringspress er unødvendig, ukontrollerbart og risikabelt, og må avvises.

2) Bra bondeøkonomi

Å styrke økonomien i primærproduksjonen er viktig for å sikre rekruttering og motivere etablerte produsenter til fortrinnsvis å øke den norske produksjonen. Det er viktig for matindustrien som fortrinnsvis ønsker norske råvarer og for forbrukeren som generelt har en preferanse for norsk kvalitet. Det må kort og godt lønne seg å produsere – også for de som ønsker å produsere mer.

Jordbruksmeldingen må legge til rette for at en størst mulig andel av midlene over jordbruksavtalen tilfaller bøndene direkte. Det vil øke enkeltbøndenes mulighet til å tilpasse seg på den mest optimale måten, gitt sine ressurser og markedsmuligheter.

Tiltak og prosjekter som likevel finansieres over jordbruksavtalen må være klart og så direkte som mulig, knytte mål om økt matproduksjon eller reduserte kostnader for bøndene.

3) Verdikjedetenkning - gode samarbeids og balanserte maktforhold mellom ledd er vesentlig for å sikre stor norsk produksjon

Importvernet sikrer avsetning for den norske jordbruksproduksjonen til vesentlig høyere priser enn i våre naboland. Det har som konsekvens at norske råvarer til markedspris i svært liten grad er egnet som råvarer til eksport. Norskprodusert råvarer må i all hovedsak alltid finne sin avsetning i det norske markedet. Å legge til rette for løsninger og handlingsmønstre, som både stimulerer til utvikling av mangfold og kostnadseffektive verdikjeder, er viktig.

Politikken må bevege seg videre fra et for ensidig fokus på bonden og gården, som grunnlag for nyskapingen, som skal sikre norsk landbruks framtid. Tiden er kommet for at de øvrige ledd i verdikjeden må tas vesentlig mer på alvor.

En verdikjede som er villige til å ta et kollektivt ansvar for å utnytte de sesonger og vekstvariasjoner som er maksimale, er avgjørende. Sesongvariasjoner i norske produksjoner krever koordinert opptreden mellom handel og industri, for å sikre lønnsomhet og riktig omsetning til rett tid. I et lengre perspektiv må alle produksjoner gi et positivt økonomisk bidrag for alle i verdikjeden for å forbli interessante.

Kryss-subsidiering i handelsleddene med påfølgende forbrukerpriser, som ligger langt under produksjons- fordelings- og distribusjonskostnader for en rekke kjøtt- og eggprodukter, undergraver næringens mulighet til å få avsetning av hele dyret gjennom ordinære bruk av prisme-kanismen i markedet. I tillegg undergraver det mulighetene til å drive effektiv innovasjon og nyutvikling når prisen på «standardproduktet» holdes kunstig lavt samt at det svekker muligheten for nisje- og håndverksbedrifter.

KLF mener det i jordbruksmeldingen må tas grep som bidrar til at selv i et så lukket marked som Norge, virker prisme-kanismene for å skape balanse mellom produksjon av hele slakteskrotter og etterspørsel etter kjøtt- og kjøttprodukter i forbrukermarkedet.

Innretning av jordbruksmeldingen

KLF ønsker en landbruks- og matpolitikk som er tydelig i sin retning, innhold og virkemiddelutforming. Hovedmålet for jordbrukspolitikken må være å opprettholde et landbruk som produserer råvarer som kan benyttes til mat eller dyrefôr i ønskede mengder. Fôret i husdyrproduksjon skal - så langt det er hensiktsmessig - være norskprodusert, men nødvendig fôrimport skal sikre at husdyrproduksjon av de tradisjonelle dyreslagene produseres i Norge. Produksjon av slaktedyr i Norge fremfor import av stykningsdeler er avgjørende for å sikre best mulig konkurransekraft for den norske verdikjeden over tid.

Det må stilles opp et begrenset antall målsettinger, gjerne færre enn i dag, og det må være en innbyrdes prioritering mellom dem. Det vil gjøre det lettere å foreta nødvendige målinger av grad av måloppnåelse.

Kostnader som er knyttet til matvareproduksjon skal naturlig nok dekkes over kassalappen. Kostnader til landbruksrelatert aktivitet, for eksempel naturstier, vassdragsskjøtsel etc må dekkes over Klima- og miljøvern-departementets budsjett. Andre departement som etterspør ulike tilbud som «Inn på tunet» og «Grønn omsorg» må være med og ta deler av regningen for disse tiltakene.

Konkurransenøytralitet mellom aktørene i verdikjeden

Dersom oppfølgingen av Markedsbalanseringsutvalgets innstilling i jordbruksmeldingen ikke konkluderer med alternativet «Styrket Omsetningsråd og redusert rolle for samvirket», forventer KLF at det påsees at de fremtidige markedsordninger sikrer at aktørene i egg- og kjøttmarkedet konkurrerer på like vilkår. Det er en viktig forutsetning for å sikre en produkt- og innovasjonsdrevet utvikling hos alle aktørene.

Forbedre norske landbruksprodukters konkurransestyrke

Tidligere uttalte Bondevik II-regjeringen en ambisjon om at prisnivået mellom Norge og EU skulle nærme seg hverandre over tid. Dette er en god og riktig strategi for å sikre langsiktig forbedret konkurransekraft og livsvilkår for norsk landbruk og næringsmiddelindustri. I landbruksminister Listhaug sin tid ble det satt økt fokus på landbruksproduksjon, noe som er en viktig forutsetning for å nå et slikt mål. Det er viktig at produksjonsfokuset videreføres.

Her må politiske ambisjoner flagges i jordbruksmeldingen og tiltak iverksettes:

- Gapet i produksjonskostnadene for jordbruksråvarer til mat mellom Norge og EU må reduseres.
 - Det vil dempe grensehandelen og øke konsumet
 - Eksportmulighetene vil øke når forskjellen i råvarepris reduseres. Undersøkelser viser at industrien i Norge er relativt kostnadseffektiv.
- Sikre markedsadgang for norske biprodukter på verdensmarkedet.
- Sikre god effektivitetsutnyttelse av norsk industrikapasitet gjennom hensiktsmessig sikring av hjemmemarkedet for norskprodusert vare:
 - Import må skje med lavest mulig bearbeidingsgrad
 - Parallell tollbeskyttelse langs hele verdi-/produktkjeden
 - Importregime tilpasset rasjonell industriell utnyttelse av fastsatt importvolum
 - Type RÅK-ordninger mv forsterkes/vitaliseres

Sikre industriens råvarebehov

Industrien har en sentral rolle i arbeidet med å sikre konkurransekraften til norskproduserte jordbruksråvarer før de ender på middagsbordet. I en situasjon der det for en rekke matvarer er slik at tollsatsene gir moderat beskyttelse, er kravet til lav kostnadsvekst i industrien og primærnæringen stort dersom en skal unngå ukontrollert import.

For å ha en effektiv slakteri- og foredlingsindustri er bransjen avhengig av volumer som forsvaret bruken av moderne teknologi og prosesser. Det krever kapital, sterk omstillingsevne og stor sikkerhet for jevn tilgang av råvarer til produksjonen.

Å sikre industrien tilstrekkelige volumer med norske råvare til konkurransedyktige priser må være landbrukets, så vel som landbrukspolitikken, hovedmål.

I tillegg må praktiseringen av importvernet fornyes og moderniseres, slik at det bedre «spiller på lag» med industrien, og dermed effektivt er med og opprettholder en reell balanse i markedet. Dagens praktisering bidrar i stor grad til å forsterke, eller vanskeliggjør, etablering av balanse i enkelte produktmarkeder. Et eksempel der en annen håndtering av importregimet kunne ha bidratt positivt, er for eksempel storfekjøttmarkedet der Norge selv, med 20 prosent underdekning av norsk, har vedvarende markeds-ubalanse.

Jordbruksmeldingen må legge til rette for en slik tilpasning som forutsetningsvis skal skje uten at importvernet svekkes. Gjennomgangen må ha et klart siktemål om at det er samspillet mellom forbruk av norsk produksjon og import som skal tilpasses optimalt for å sikre markedsbalansen, ikke åpne for mer import. Snarer tror vi at en slik gjennomgang kan bedre markedsmulighetene for de norske produktene.

Mattilsynet sentralt må styrkes

KLF er svært tilfreds med endringen av Mattilsynet fra en tre-nivå organisasjon til to nivåer og samordningen med hovedkontoret som felles klageinstans for hele etatens virksomhet. Vi mener dette var et viktig og riktig grep på veien mot et mer enhetlig Mattilsyn som ikke skaper konkurransevridning mellom markedsaktører fordi lokale tilsynsmyndighetene har ulik praksis i ulike områder.

Vi mener imidlertid at dagens løsning har flyttet for mye makt og styring til regionleddene til at etaten raskt kan oppnå den enhetlighet som kjøtt- og fjørfebraansjen etterlyser. Vi registrerer at regionene har både strategisk og praktisk styring i gjennomføring av så vel nasjonale tilsynskampanjer som kommunikasjon overfor nasjonale media. Dette skaper stor usikkerhet for aktørene og bransje-organisasjonene i deres dialog med sentralledet når de opplever at forhold oppfattet som drøftet og konkludert med felles forståelse, ikke gjenspeiles i den regionale gjennomføringen. Og vice versa; at saker må tas opp med regionalledet og drøftes fram og tilbake, når hovedkontoret sitter på kompetansen til å faktisk kunne gi et svar. Det naturlige hadde vært at sentralledet i større grad var ansvarlig for store prosjekt og landsdekkende oppgaver og at de var mye tydeligere i spørsmål om regelverkstolkninger. Dette er mulig uten at det går på bekostning av hovedkontorets rolle som klageinstans. KLF mener det i jordbruksmeldingen må gis signal om at Mattilsynets sentralledd skal styrkes som kompetanse-, fag- og styringsnivå på bekostning av regionalnivået. Denne endring bør snarere medføre redusert ressursforbruk enn økt.

Avslutning

Skal jordbruksmeldingen bli et banebrytende dokument, som setter hele verdikjeden «fra avl til mat» i stand til å utvikle norsk landbruk og matindustri i en konkurransestyrkende retning, må industrien få en langt tydeligere rolle enn den de har vært tildelt til nå.

- Få på plass en egen politikk for matforedlingsindustrien og ikke tro at dens utfordringer kan løses som et vedheng til landbrukspolitikken.
- Innenfor rammen av importvernet må markedet få fungere med lik og rettferdig konkurranse mellom aktørene fra bonde til butikk
- I takt med den økende importkonkurransen på det norske marked, må det utvikles strategier som bidrar til at norske matindustri lettere kan operere i et internasjonalt marked. Det holder ikke at det satses på nisjer og småskala-produsenter; det må stimuleres til industriell produksjon. RÅK-ordningen er viktig og tilsvarende løsninger bør utvikles på andre områder, dersom målet er at norsklokalisert industri skal benytte norske råvarer. Det er ikke alltid mulig å bli internasjonalt konkurransedyktig ved bruk av norske råvarer. Det er da i alles interesse at myndighetene, i langt sterkere grad enn i dag, legger til rette for at industrikapasitet og kompetanse i Norge kan benyttes til innenlands bearbeiding med EU som marked.

KLF ønsker Landbruks- og matdepartementet lykke til videre med arbeidet. Vi ser fram til god dialog og gode diskusjoner i prosessen fram til meldingen foreligger.

Hilsen

Kjøtt- og Fjørfebransjens landsforbund

Bjørn-Ole Juul-Hansen

Adm. dir